

Opetus- ja kulttuuriministeriö

kirjaamo@minedu.fi

oppivelvollisuus@minedu.fi

Lausuntopyyntö 30.4.2020 VN/1985/2020

LAUSUNTO OPPIVELVOLLISUUSLAISTA JA ERÄISTÄ SIIHEN LIITTYVISTÄ LAEISTA

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Hallituksen esitys liittyy hallitusohjelman kirjauksiin oppivelvollisuuden korottamisesta 18 ikävuoteen, ohjauksen vahvistamisesta, toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta sekä toisen asteen valmistavien koulutusten ja nivelvaiheen ohjauksen kehittämistä. Esityksen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa sekä varmistaa jokaiselle mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Toisen asteen tutkinnon suorittaminen edistää henkilön työllistymistä ja yhteiskuntaan osallistumista, joten esityksen tavoitteena on osaltaan tukea myös työllisyysasteen nostamista.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisuuslaki ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta sekä muutettavaksi näihin uusiin annettaviin lakeihin liittyen perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, vapaasta sivistystyöstä annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia, opintotukilakia, koulumatkatukilakia, ylioppilastutkinnosta annettua lakia sekä eräitä muita lakeja. Ministeriö pyytää lausunnon antajia ilmaisemaan kantansa esitettyjen uudistusten sisältöön, laajuuteen ja voimaantulon ajankohtaan.

Raahen koulutuskuntayhtymä lausuu oppivelvollisuuslaista ja siihen liittyvistä laeista seuraavaa:

RIITTÄVÄT PERUSTAIKOT OPPIVELVOLLISUUDEN PERUSTA JA UUSI PERUSOPETUKSEN JÄLKEISEN NIVELVAIHEEN KOULUTUSKOKONAISUUS

Raahen koulutuskuntayhtymä pitää tärkeänä tavoitetta, että jokainen perusopetuksen päättänyt nuori suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon. On kuitenkin tärkeää, että jokaisella perusopetuksen päättävällä nuorella on tosialliset valmiudet toisen asteen opiskeluun ammatillisessa tai lukiokoulutuksessa. Tällä hetkellä käytännön työssä näemme, että näin ei ole, vaan toisen asteen koulutukseen siirrytään esimerkiksi puutteellisilla luku-, kirjoitus-, kieli- ja matemaattisilla taidoilla. On tärkeää, että myös perusopetusta, sen rakenteita ja oppimistuloksia kehitetään nykyistä enemmän koulutusjatkumon takaamiseksi. Perusopetuksessa syntyneitä osaamisvajetta ei pystytä ratkaisemaan ainoastaan oppivelvollisuutta laajentamalla, vaan rakenteellisia uudistuksia ja resursseja on kohdennettava perusopetuksesta toiselle asteelle. Oppivelvollisuuslain vaikutusten arvioinnin mukaan suurin osa uusista opiskelijoista sijoittuu ammatilliseen koulutukseen, jolloin ammatillisen koulutuksen järjestäjät kantavat päävastuun oppivelvollisuuden haasteista, esimerkiksi heikot perustaidot, puutteelliset opiskelunvalmiudet sekä erilaiset terveydelliset tai elämänhallintaan liittyvät ongelmat. Koulutuksen järjestäjille on taattava riittävät resurssit näiden opiskelijoiden tarvitsemien palveluiden järjestämiseen. Raahen

koulutuskuntayhtymä katsoo AMKEN tavoin, että edellä mainittu on huomioitava ammatillisen koulutuksen rahoituksessa perusrahoituksen korotuksena.

Raahen koulutuskuntayhtymä pitää kannatettavana tavoitteena perusopetuksen tehostettua opinto-ohjausta hakeutumistilanteessa ja niille perusopetuksen oppilaille, jotka tarvitsevat tukea perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen. Kannatamme saattaen vaihteen -mallia ja perusasteen ja toisen asteen sekä järjestävän kunnan tiivistyvää yhteistyötä. Ohjaus- ja valvontavastuun toteuttaminen kuitenkin edellyttää, että ohjaus- ja valvontavastuussa oleva taho saa helposti ja luotettavasti valtakunnallisesta tietovarannoista tarvitsemansa ajantasaisen tiedon oppivelvollisen hakeutumisen, opiskelupaikan ja opintojen tilanteesta sekä tämän oppivelvollisuutta ja maksuttomuutta koskevat tiedot. Raahen koulutuskuntayhtymä huomioi AMKEN tavoin, että lakiin valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä ehdotettujen muutosten tulee astua voimaan samanaikaisesti oppivelvollisuuslain kanssa.

Raahen koulutuskuntayhtymä kannattaa uutta perusopetuksen jälkeistä nivelvaiheen koulutuskokonaisuutta. Nykyiset perusopetuksen ja toisen asteen tutkintotavoitteisen koulutuksen väliin sijoittuvat nivelvaiheen koulutukset: perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus yhdistyvät. Uuden koulutuskokonaisuuden tavoitteena olisi antaa valmiuksia tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakeutumiseen ja tutkinnon suorittamiseen sekä selkeyttää opiskelijan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia. Uusi valmentavan koulutuksen koulutuskokonaisuus olisi tarkoitettu sekä oppivelvollisille että muille valmiuksia tarvitseville henkilöille. Raahen koulutuskuntayhtymä katsoo Kuntaliiton tavoin, että tämä uudistus parantaa perusopetuksen päättävien oppilaiden ja päättäneiden opiskelijoiden mahdollisuuksia suorittaa toisen asteen tutkinto yksilöllisten opintopolkujen avulla. Lakiluonnoksessa tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta ehdotetaan, että opiskelijan opetus ja ohjaus sidotaan tiettyyn 29h tuntimäärään viikkoa kohti. Raahen koulutuskuntayhtymä kuitenkin katsoo, että valmentavan koulutuksen lähtökohtana tulee olla jokaisen opiskelijan yksilöllinen tarve, joka on laadittu henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti, jolloin tarkka tuntimäärä ei välttämättä tue erilaisten oppijoiden polkuja. Lisäksi valmentavan koulutuksen on palveltava jatkossakin myös muitakin kuin perusasteen päättäviä nuoria.

Näillä rakenteellisilla uudistuksilla palvellaan tavoitetta saada kaikki nuoret suorittamaan vähintään toisen asteen koulutus tai tutkinto sekä tavoitetta nostaa koulutustasoa eikä ne vaadi välttämättä oppivelvollisuusiän laajentamista. Raahen koulutuskuntayhtymä katsoo, että näiden rakenteellisten uudistusten aiheuttamat kustannukset tulee kuitenkin korvata koulutuksen järjestäjille täysimääräisesti.

OPPIVELVOLLISUUDEN JA RAKENTEELLISTEN UUDISTUSTEN KUSTANNUKSET KORVATTAVA TÄYSIMÄÄRÄISESTI

Oppivelvollisuuden laajentuessa 18 ikävuoteen asti, laajenee myös velvollisuus antaa maksutonta opetusta. Opetuksen ohella myös välttämättömien opetusvälineiden on oltava ilmaisia. On huomioitava, että valtion talous ohjaa ammatilliseen koulutukseen kohdennettavia resursseja. Raahen koulutuskuntayhtymä pitää AMKEN ja Kuntaliiton tavoin Opetus- ja kulttuuriministeriön laskelmia oppivelvollisuuden laajentamisesta aiheutuvista kustannuksista alimitoitettuina ammatillisen koulutuksen osalta. Ammatillisen koulutuksen rahoitusta on leikattu huomattavasti viimeisten vuosien aikana ja nyt esitettyjen uudistusten yhteydessä on varmistettava, etteivät ne toteutuessaan heikennä opetukseen ja ohjaukseen kohdennettuja rahoitusta entisestään.

Raahen koulutuskuntayhtymä katsoo, että hallituksen tulee korvata koulutuksen järjestäjille täysimääräisesti kaikki oppivelvollisuustehtävään sekä rakenteellisiin uudistuksiin liittyvät kustannukset. Uudistusta ei pidä toteuttaa ilman riittävää rahoitusta, jotta se ei heikennä opetuksen ja ohjauksen laatua.

MAJOITUS- JA MATKAKORVAUS KELAN TEHTÄVÄKSI

Mikäli majoitus- ja matkakorvaus tulee koulutuksen järjestäjän tehtäväksi, korostaa Raahen koulutuskuntayhtymä, että nämä kustannukset tulee korvata täysimääräisesti koulutuksen järjestäjille.

Raahen koulutuskuntayhtymä huomauttaa, että kustannusten ja vaikutusten arvioinnissa ei ole huomioitu koulutuksen järjestäjille majoitus- ja matkakorvausten maksatukseen liittyvien prosessien luomiseen liittyvää työtä ja maksatuksesta aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Raahen koulutuskuntayhtymä puoltaa AMKEN näkökulmaa, jossa oppivelvollisen kannalta asiakaslähtöisempi toimintamalli olisi keskittää kaikki opintososiaaliset etuudet Kelaan, jolla on toimivat hakuprosessit ja tarvittava osaaminen. Myös oppisopimuksen opintososiaalisten etujen siirtämistä Kelaan tulisi harkita.

Uudistuksen yhteydessä on tärkeä huomioida, että oppivelvollisuuden rahoitusta suunnattaisiin erityisesti niihin toimiin, joilla on aitoa vaikuttavuutta toisen asteen tutkinnon saavuttamisen kannalta, jolloin opetuksen ja ohjauksen merkitys korostuvat entisestään. Nyt suurin osa rahoituksesta menee koulumatkoihin sekä oppimateriaaleihin ja -välineisiin.

OPPIVELVOLLISUUSLAKI VOIMAAN AIKAISINTAAN 1.8.2022

Lain laadukkaan toimeenpanon varmistamiseksi tarvitaan aikaa uusien toimintamallien valmisteluun ja koko toimijakentän perehdyttämiseen sekä yhteisten toimintamallien luomiseen. Uudistukseen valmistautumista vaikeuttaa tällä hetkellä myös koronaviruksen ja epävarmuus sen kestoista ja vaikutuksista.

Raahen koulutuskuntayhtymä pitää oppivelvollisuuslain voimaantulon aikataulua kireänä ja esittää, että oppivelvollisuuslaki ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta tulisivat voimaan samanaikaisesti 1.8.2022.

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- Raahen koulutuskuntayhtymä pitää kannatettavana tavoitetta koulutus- ja osaamistason nostamisesta, rakenteellisista koulutusuudistuksista ja siitä, että jokainen perusopetuksen päättänyt nuori suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Toisen asteen tutkinnon suorittaminen edistää henkilön työllistymistä, yrittäjyyttä ja yhteiskuntaan osallistumista sekä jatko-opintoihin sijoittumista.

On kuitenkin tärkeää, että jokaisella perusopetuksen päättävällä nuorella on tosialliset valmiudet toisen asteen opiskeluun ammatillisessa tai lukiokoulutuksessa. Tällä hetkellä käytännön työssä näemme, että näin ei ole, vaan toisen asteen koulutukseen siirrytään esimerkiksi puutteellisilla luku-, kirjoitus-, kieli- ja matemaattisilla taidoilla. Perusopetuksessa syntynyttä osaamisvajetta ei pystytä ratkaisemaan ainoastaan oppivelvollisuutta laajentamalla, vaan rakenteellisia uudistuksia ja resursseja on kohdennettava perusopetuksesta toiselle asteelle.

Suurin osa uusista opiskelijoista sijoittuu ammatilliseen koulutukseen. Heistä monella on puutteita opiskeluvaikeuksissa sekä erilaisia terveydellisiä ja elämänhallintaan liittyviä ongelmia, jotka vaativat lisäresursseja ohjaus- ja tukitoimiin. Tämä tulee huomioida ammatillisen koulutuksen perusrahoituksen korotuksena.

- Ammatillisen koulutuksen oppimateriaalien ja -välineiden kustannuskyselyn pohjalta laadittu kustannuslaskelma on alimitoitettuna. Kustannuksiltaan aliresursoitu uudistus voi johtaa koulutuksen laadun heikentymiseen. Raahen koulutuskuntayhtymä katsoo, että hallituksen tulee pitää kiinni lupauksestaan korvata koulutuksen järjestäjille täysimääräisesti kaikki oppivelvollisuustehtävään ja rakenteellisiin uudistuksiin liittyvät kustannukset. Uudistuksia ei pidä toteuttaa ilman riittävää rahoitusta.

- Raahen koulutuskuntayhtymä puoltaa uutta perusopetuksen jälkeistä nivelvaiheen koulutuskokonaisuutta. Valmentavan koulutuksen lähtökohtana tulee olla jokaisen opiskelijan yksilöllinen osaamis- ja koulutustarve, joka on laadittu henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti, jolloin tarkka lakiin kirjattu tuntimäärä ei välttämättä tue erilaisten oppijoiden polkuja. Valmentavan koulutuksen tulee palvella jatkossakin myös muitakin kuin perusasteen päättäviä nuoria.

Uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen on kohdennettava riittävä, vähintään nykyistä valmentavaa koulutusta vastaava rahoitus, laadukkaan koulutuksen ja ohjauksen takaamiseksi.

- Majoitus- ja matkakorvausten maksatus tulee siirtää Kelan tehtäväksi.

- Oppivelvollisuuslain voimaantulon aikataulu on tiukka ja esitämme, että se tulisi voimaan samanaikaisesti tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen lain kanssa aikaisintaan 1.8.2022.

Raahessa 12.6.2020

Jaana Ritola

Kuntayhtymän johtaja, rehtori

Raahen koulutuskuntayhtymä